

UNESCO

2020-02-21

Przeszło 40 lat temu, we wrześniu 1978 r., podczas waszyngtońskiej Sesji Komitetu ds. Oświaty, Nauki i Kultury ONZ zapoczątkowano oficjalnie Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego. Na Liście znalazło się 12 obiektów, wśród nich historyczne centrum Krakowa. Kraków jest pierwszym miastem europejskim wpisanym na Listę UNESCO.

UNESCO (Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury) powstało 16 listopada 1945 roku na mocy podpisanego Aktu Konstytucyjnego, w preambule do którego czytamy, że ponieważ wojny rodzą się w umysłach ludzi, również w ich umysłach powinny być zwalczane. W roku zakończenia II Wojny Światowej stwierdzenie to nie dziwiło. Doświadczenia totalitaryzmów zmieniły nastawienie państw do kwestii wojny i pokoju - również tych, które jeszcze nie tak dawno uważały, że jedynie zasada zachowania status quo gwarantuje utrzymanie stabilizacji i rozwoju w świecie. Dla pokolenia wychowanego w pierwszej połowie XX, stało się oczywiste, że ideologia totalitarna oraz populizm są zagrożeniem dla pokoju. Przeciwwagą dla świata, będącego zakładnikiem równowagi sił, stała się wizja świata opartego na współpracy międzynarodowej.

UNESCO jest organizacją multilateralną koordynującą **działania służące rozwojowi międzynarodowej współpracy kulturalnej, oświatowej oraz naukowej**. Tworząc standardy współpracy poprzez ustanawianie prawa międzynarodowego w wymienionych dziedzinach oraz mobilizując społeczność międzynarodową dla wspólnych działań, realizuje cele polityki, którą nazwalibyśmy dzisiaj public diplomacy. Organizacja aktywnie zabiega o **rozwijanie kultury pokoju w świecie**. Wymaga to zaangażowania ze strony państw, współpracy różnych instytucji i wdrożenia programów, ale przede wszystkim zaangażowania ludzi, którzy są wolni od uprzedzeń, chęci rewanżu i nie powoduje nimi strach, lecz międzyludzka solidarność. Zakładając również, że pokój jest wyborem, który opiera się na poszanowaniu odmienności i nie jest możliwy bez dialogu, UNESCO stało się **promotorem dialogu pomiędzy narodami i cywilizacjami**. Organizacja wspiera wymianę doświadczeń, której celem jest trwały rozwój, oparty na założeniu, że kolejne pokolenia będą mogły korzystać z dziedzictwa, które jest udziałem współczesnych ludzi.

Kraków jest pierwszym miastem europejskim wpisanym na Listę UNESCO. Obok Krakowa wpisano tylko jeden zespół miejski - historyczne centrum stolicy Ekwadoru - Quito.

Decyzja ta zapadła podczas obrad Komitetu UNESCO w Waszyngtonie, które odbywały się we wrześniu 1978 roku. To właśnie wówczas stworzono Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO. Wśród wpisanych obiektów były tylko dwa zespoły miejskie: średniowieczne centrum Krakowa z Wawelem, Stradomiem i Kazimierzem oraz Quito w Ekwadorze.

Wpisem objęto przede wszystkim krakowskie Stare Miasto w obrębie Plant, Rynek Główny z Wieżą Ratuszową, Sukiennicami oraz Bazyliką Mariacką, budynki najstarszego w Polsce uniwersytetu, kościoły, klasztory, pałace w tym pałac Wielopolskich, piękne mieszczańskie kamienice, a także

Wzgórze Wawelskie z Zamkiem Królewskim i katedrą oraz przylegające do niego kwartały miejskie, czyli Stradom. Pod ochroną UNESCO znalazł się też Kazimierz, niegdyś osobne miasto, gdzie do dziś przetrwały m.in. zabytki dzielnicy żydowskiej: synagogi i cmentarze.

Znaczenie wpisu Krakowa na listę UNESCO trudno przecenić. Oprócz prestiżu przyniósł miastu impuls do rozpoczęcia wielkiej rewaloryzacji historycznej tkanki miasta. W 1978 roku krakowskie zabytki, nawet te najcenniejsze znajdowały się w fatalnym stanie. Wpis Krakowa na listę UNESCO zwrócił uwagę na ten problem. Wkrótce potem powstał Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa SKOZK, który początkowo ratował niszczące zabytki ze składek członkowskich, potem jednak Sejm uchwalił utworzenie Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa- specjalny fundusz, dzięki któremu z budżetu państwa każdego roku przeznaczane są pieniądze na odnowę krakowskich zabytków.

O wpisaniu Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa nie można mówić inaczej jak o przełomowej i historycznej chwili. Decyzja ta była z jednej strony potwierdzeniem unikatowej i wyjątkowej wartości miasta w skali światowej, z drugiej zaś stała się impulsem do podjęcia wielkiego dzieła odnowy i rewaloryzacji historycznej tkanki Krakowa. Zwrócono powszechną uwagę na potrzebę wzmożonej troski o stan zabytków.

Wpis Krakowa na listę UNESCO zmienił sposób postrzegania i zarządzania miastem. Wpis na listę oznaczał nie tylko prestiż, ale też zobowiązanie do szczególnej troski o dziedzictwo. Niezwykle istotnym jest fakt, iż Kraków jako jedno z pierwszych miast w Polsce podjęło się dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Rada Miasta Krakowa, w oparciu o ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku, już w lipcu 2005 roku podjęła uchwałę w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, nie stanowiących jej wyłącznej własności. W 2018 roku uchwałę zmieniono i dofinansowanie obejmuje również prace przy obiektach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań zapewniających właścicielom zabytków właściwą opiekę nad wartościowymi elementami substancji zabytkowej, ze szczególnym uwzględnieniem elewacji - z uwagi na ich znaczenie w kreowaniu wizerunku Krakowa. W latach 2006-2019 przyznano dofinansowanie na prace przy 330 obiektach na łączną kwotę ponad 44,5 mln. zł.

Dbłość władz Miasta o najcenniejszą część Krakowa wyraziła się w utworzeniu w 2010 r. Parku Kulturowego Stare Miasto, który został powołany dla ochrony krajobrazu kulturowego, zabytków oraz historycznego układu urbanistycznego Starego Miasta i Plant Krakowskich wraz ze Wzgórzem Wawelskim i jego otoczeniem. Funkcjonowanie Parku Kulturowego zapewnia zachowanie i ekspozycję dziedzictwa kulturowego i krajobrazu, ochronę historycznej linii zabudowy, gabarytów i form architektonicznych, ochronę funkcjonalną i kompozycyjną zieleni, jak również osi, ciągów i punktów widokowych. Największą część przepisów uchwały o Parku Kulturowym Stare Miasto, która ma rangę prawa miejscowego, stanowią jednak zakazy i ograniczenia dotyczące działalności usługowej i handlowej. Dzięki tym regulacjom Miasto skutecznie zapobiega i zwalcza ingerencję przedsięwzięć komercyjnych w formę architektoniczną obiektów zabytkowych oraz zawłaszczanie przestrzeni publicznej dla celów gospodarczych. Znakomite rezultaty funkcjonowania staromiejskiego parku

Magiczny
Kraków

kulturowego zostały dostrzeżone i powszechnie docenione. Na krakowskich doświadczeniach wzorują się inne miasta w Polsce, tworząc swoje parki kulturowe. Władze Krakowa planują tą formą ochrony objąć także inne rejony miasta: Kazimierz, Stradom, Stare Podgórze z Krzemionkami oraz Nową Hutę.

W 2018 roku minęło 40 lat od **wpisania historycznego centrum Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO**. Z tej okazji **odrestaurowano tablicę poświęconą temu wydarzeniu**, która w 1978 roku umieszczona została na elewacji wschodniej Pałacu Wielopolskich.

Działania na rzecz powiększania dziedzictwa dostrzegane są na arenie międzynarodowej. Kraków jest dla wielu miastem inspirującym, z uwagi, iż jest ciągle żywym centrum kulturalnym, administracyjnym, komercyjnym, akademickim i religijnym. Jest miastem zróżnicowanym pod względem wartości zabytków, tradycji kulturowej i statusu społecznego mieszkańców. Jest najczęściej odwiedzanym przez turystów miastem w Polsce.

Kraków jest dziś miejscem, w którym nie tylko warto, ale - zgodnie z aktualnymi trendami - po prostu trzeba zorganizować spotkanie biznesowe czy kongres. Dlatego też nie dziwi fakt, iż w roku 2017 Kraków był gospodarzem i współorganizatorem 41. Sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO, a w czerwcu 2019 roku był organizatorem 15. Kongresu Organizacji Miast Światowego Dziedzictwa.